

Національна спілка журналістів України
Київська організація НСЖУ
Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка
Академія наук вищої освіти України
Всеукраїнська асоціація політичних наук
ГО «Об'єднане козацтво України»
Спілка офіцерів України

Інформаційний простір. Українські реалії: протидія російській агресії

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції
Київ, 25 жовтня 2016 р.

Київ 2017

УДК 316.7 (477) (08)

ББК 73.3 (4УКР)

1 74

Рекомендовано до видання:
правлінням Всеукраїнської асоціації політичних наук
(*протокол № 4 від 04.11.2016 р.*);
кафедрою суспільно-політичних наук, глобалістики та
соціальних комунікацій Університету «Україна»
(*протокол № 2 від 03.11.2016 р.*)

Редакційна колегія:

Бebик В. М., д-р політ. наук, проф.; **Бондар Ю. В.**, к. політ. наук, доц.; **Дмитренко М. А.**, д-р політ. наук, проф.; **Різун В. В.**, д-р філолог. наук, проф.; **Латигіна Н. В.**, д-р політ. наук, проф.; **Макаренко С. А.**, д-р політ. наук, проф.; **Малієнко А. М.**, секретар КО НСЖУ; **Набруско В. І.**, к. політ. наук, доц.; **Ткач О. І.**, д-р політ. наук, проф., **Соколовський В. І.**, Гетьман ГС «Об'єднане козацтво України», **Шпак В. І.**, д-р іст. наук, доц.

1 74

Інформаційний простір. Українські реалії: протидія російській агресії: матеріали VI Міжнар. наук.-конф., Київ, 25 жовтня 2016 р. – Київ, ДП «Експрес-Об'ва», 2017. – 128 с.

ISBN 978-617-7389-02-5

У збірнику вміщено матеріали (статті, повідомлення, тези) VI Міжнародної наукової конференції «Інформаційний простір. Українські реалії: протидія російській агресії» та круглого столу «Національний інформаційний простір у протидії російській агресії», що відбулися 25 жовтня 2016 р. в Києві.

Для науковців, фахівців інформаційної сфери, політологів, студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами становлення та подальшого розвитку інформаційного простору, соціальних комунікацій, зокрема, сучасної України.

УДК 316.7 (477) (08)

ББК 73.3 (4УКР)

ISBN 978-617-7389-02-5

© Київська організація НСЖУ, 2017

© Всеукраїнська асоціація політичних наук, 2017

© ДП «Експрес-об'ва», 2017

З М І С Т

Ярослав АНТОНЯК

Час вимагає спільних дій 7

Валерій БЕБИК

Інфо-глобалістика: сутність і базові поняття 10

Юрій БОНДАР

Психоісторичні війни в контексті інформаційної агресії Росії . 19

Юрій БРЯЗГУНОВ

Особливості «гібридної війни» на українських
теренах Воронежчини 25

Олександр БУХТАТИЙ

Телевізійне мовлення в умовах гібридної війни:
європейські принципи, російська агресія
та українська реальність 32

Володимир ГУРКОВСЬКИЙ

Медійний ресурс як інструмент маніпуляції
в умовах гібридної агресії 37

Микола ДМИТРЕНКО

Інформаційна безпека України: проблеми протидії
інформаційній експансії у світлі подій на Донбасі 46

Андрій КОТЕНКО

Феномен гібридної війни в умовах глобалізації 60

Віктор НАБРУСКО

Виклики інформаційній сфері в умовах трансформації
суспільних відносин та зовнішніх загроз 64

Ірина НАБРУСКО

Деякі аспекти концептуалізації поняття
«інформаційний простір» 72

Ігор ПАРИМСЬКИЙ

Національна преса – суспільна домінанта інформаційного
простору демократичної держави 79

Ольга РАК

Трансформація українського телепростору
до накопичення корисних знань 82

Олександр РИЖУК

Значення інформації у воєнних конфліктах
в умовах глобалізації..... 86

Оксана СЕНЧЕНКО

Інформаційні війни – еволюція структури і функцій 89

Валентин СОКОЛОВСЬКИЙ

Наше завдання – захистити інформаційний простір України... 99

Володимир ТКАЧ

Спецпропаганда як інформаційна складова російської
«гібридної» війни проти України 102

Ігор ТУРЯНСЬКИЙ

Пояснити Україну світові..... 114

Віктор ШПАК

Журналістська освіта: нові виклики 118

Резолюція 122

Віктор ШПАК,

*доктор історичних наук, доцент,
секретар НСЖУ*

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА: НОВІ ВИКЛИКИ

Соціально-економічні трансформації та науково-технічна революція початку 90-х років минулого століття докорінно змінили комплекс завдань, що постали перед працівниками видавничої галузі. Кожна редакція тепер стала окремим бізнес-проектом і вимагає принципово нового кадрового потенціалу. Галузь висунула вимогу освітянам щодо принципової зміни системи підготовки журналістських та інших видавничих кадрів. Проблема актуалізується в умовах інформаційної та воєнної агресії проти України. Руба постає питання: ким має бути журналіст за таких умов? Окремі європейські політики та й деякі вітчизняні «грантоїди» намагаються перетворити українських журналістів на сторонніх спостерігачів російського вторгнення у нашу країну. Влучно про таку ситуацію висловилася Наталя Іщенко в газеті «День»: «Набір стандартних вимог до журналістських матеріалів під час війни набуває жакливого абсурдності, тому що ці рамки та поради розроблено тільки для працівників ЗМІ тих країн, що не є стороною конфлікту. Ніхто при здоровому глузді не може вимагати від представників однієї з воюючої сторін (!), які перебувають в зоні конфлікту (!) шизофренічної відстороненості від подій. Але якщо комусь це вдається, це просто означає, що така людина обрала нейтральність – не тільки на полі бою, але всюди у своєму житті...» [1]

За даними Інституту журналістики, в Україні станом на 2011 рік діяв 51 навчальний заклад, де готують журналістів, видавців і редакторів, рекламистів і фахівців зі зв'язків із громадськістю. 3-поміж 51 навчального закладу: 22 заклади готують винятково

журналістів; журналістів і видавців/редакторів готують 6 закладів; журналістів і рекламістів/піарників – 2; журналістів, видавців/редакторів, рекламістів/піарників – 7; тільки видавців та редакторів готують 7 університетів; видавців/редакторів і рекламістів/піарників – 3; тільки рекламістів/піарників – 2. Загальний ліцензований обсяг у галузі журналістики та інформації на рівні бакалаврських програм становив 7032. [2]

В Україні сьогодні існує кілька різних систем підготовки журналістських кадрів, що зумовлює професійну конкуренцію. По-перше, це факультети та відділення журналістики в університетах. По-друге, різноманітні короткотермінові тренінги і курси, організаторами яких виступають громадські організації. По-третє, підвищення кваліфікації «на робочому місці» у редакціях ЗМК. По-четверте, це Могиллянська школа журналістики, де поєднується практичне журналістське навчання з наданням магістерського ступеня. Зразками організації навчального процесу тут послужили британський та американський досвід. Могиллянська школа журналістики принципово відмовилася від погляду на професію журналіста як на «творчість». Тут мало що залежить від натхнення. Більше цінується вміння працювати в команді, вкладатися у визначені терміни виконання завдань, стабільність у щоденній важкій праці, яка на перший погляд є звичайною рутинною. Також не існує нормованого робочого часу – весь час, який іде на виконання завдання, – робочий. [3]

Проте усе помітнішими стають суперечності між невідповідністю підготовки студентів та практичними сучасними вимогами. Прослідковується декілька тенденцій. Випускники навчальних закладів, що мають ґрунтовні традиції щодо вивчення мови та літератури, отримують фундаментальні знання в цій частині редакторської професії, але недостатню кваліфікацію щодо роботи з використанням комп'ютерних видавничих технологій. В першу чергу, через відсутність достатньої кількості комп'ютерних аудиторій і дорожнечу сучасного програмного забезпечення до них. З великою натяжкою, але все ж серед інших, краща ситуація в Київському національному університеті ім. Т.Г. Шевченка. Випускники ж непрофільних навчальних закладів мають ще й

мовні проблеми. І загальною тенденцією для всіх є недостатня економічна, зокрема менеджерська, маркетингова, підготовка. Тут проблема в викладацьких кадрах, більшість з яких виховані на «радянській видавничій справі», браку сучасних підручників.

Багато в чому могла б допомагати студентам виробнича практика, але часто-густо вона проходить формально. Основна причина полягає у неузгодженості взаємин між навчальними закладами і виробничими структурами. Численні інструкції регламентують порядок організації практики та її фінансування. Однак фінансові можливості освітян не дають можливості їх реалізувати.

Законодавчо не врегульовано відносини між одержувачем знань і редакціями, що надають такі знання. Виходить, що час і гроші, витрачені на здобуття реального фаху «молодим журналістом» безпосередньо у редакції, ідуть нанівець, коли після набуття необхідних знань та навичок він залишає редакцію й іде на іншу роботу вже як досвідчений фахівець.

Не слід забувати і про психологічний аспект, коли наставник сам не дуже зацікавлений у передачі знань, оскільки сам породжує собі конкурента, що в умовах ринкової економіки та наявного безробіття є вагомим фактором.

Редакторів мають готувати не просто викладачі-теоретики, які жодного дня не працювали на безпосередньому видавничому виробництві, а викладачі-практики, які мають досвід, знають всі реальні премудрості видавничого процесу.

Радянським анахронізмом залишається розподіл викладачів на «штатних», яких потрібно забезпечити навантаженням і «не штатних», котрих можна легко позбутися в умовах економії коштів. Байдуже, що знаний і досвідчений чи то журналіст, чи то редактор, чи видавець може дати студенту набагато більше ніж аспірант-філолог. Адміністраторів від освіти це мало переймає. Часто-густо кафедри журналістики вишів очолюють далекі від сучасної видавничої справи люди.

Залишається проблемою відсутність підручників з фаху. Держава не фінансує видання підручників для вишів.

Нині на Заході побутує практика, коли студенти останніх курсів (та й випускники) ідуть на стажування до знаних фахівців галузі, сплачуючи його власним коштом, щоб отримати досвід та рекомендацію у подальше трудове життя.

І ще одне. Освіта не може відгороджуватися від необхідності виховання у студентів відчуття приналежності до своєї держави, відчуття патріотизму. На мою думку, люди спочатку народжуються українцями, а вже потім стають журналістами тощо. Патріотизм і любов до рідної країни мають бути сталими у свідомості кожного українського журналіста.

Автор вбачає, що формування національної системи журналістської освіти, її трансформації та модернізації полягає в стимулюванні державою максимального наближення освітянських закладів до виробництва до редакцій, створенні в цьому обопільної зацікавленості, регулюванні держзамовленням структури й обсягів підготовки кадрів, атестації викладацького складу, сприянні випуску сучасних підручників тощо.

Література:

- Іщенко Т. Про ціль і засоби кампанії з пацифікацій української журналістики / Т. Іщенко // «День», 2016 – 19 серпня.
- Різун В. То скільки ж в Україні факультетів журналістики? [Електронний ресурс] / Володимир Різун // MediaSapiens : [сайт] / Інститут журналістики, факультети журналістики, 2012. – 21 грудня. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/education/to_skilli_zh_v_ukraini_fakultetiv_zhurnalistiki/ (09.04.15). – Назва з екрану.
- Квіт С. Масові комунікації [Електронний ресурс] / Сергій Квіт // Навчальні матеріали онлайн : [сайт] / Масові комунікації. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15060913/zhurnalistika/zhurnalistiska_mediaosvita (01.10.14). – Назва з екрану.

Наукове видання

**Інформаційний простір.
Українські реалії:
проти́дія російській агресії**

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції
25 жовтня 2016 року

Матеріали подано в авторській редакції

Підписано до друку 25.01.2017.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,44.
Наклад 300 прим.

Видавець
ДП «Експрес-об'ява»
вул. Гоголівська, 22–24, Київ–54, 01054.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4770 від 23.09.2014 р.